

ZIORTZA (I)

Bizkaia'n lekaide-etxe bat daukagu eta Lekaide-etxe orretan geure-geureak doguzan lekaideak, Elgezabal'dar Patxi arduradun dala eta Aranguren'dar Iñaki Totorika eta beste batzuk lekaide alkarte osotzen dabela.

Bizkaitarrok maite doguz lekaide-etxe au eta berton daukaguzan lekaideak.

Lekaide-etxeak argitasun aundia izan dira Europa osoaren edestian eta ba-daukagu itxaropena gure erriaren edestian be zeregin aundia beteko dauala Ziortza'k.

Gure aldizkari onen orrietan amar bat idaz-lan atera nai neukez lekaide-etxe oneri buruz. Gai guztiak ezin azaldu nai izango dodaz, baiña jakin al izan dodazanak agertuko dira.

Izango dira ogeta amar bat urte lenengoz toki aretara joan nintzala eta orduan barru-min aundia sortu zan nire barruan: Ain gauza ederrak ikusten nebazan an eta ain bertan-bera itzita! Askok poztu nintzan ba eleizbarrutiak eta Aldundiak alkar-lanean monastegi eder ori barritzatzeko erabagia artu ebenean.

Bigarren poz-aldia Lekaideak datozela eta nortzuk datozen entzun nebanean artu neban.

Aurretiaz sarritan izan nintzan Naparroa'ko Oliba lekaide-etxean eta bertan ikusten neban Patxi adiskidea: Batera egon giñan Gasteiz'ko Abade-Ikastegian, gero parrokian eta Los Rios'ko misañoi-lanean ezagutu gendun. Urrengo, lekaidetza artu ebala entzun gendun. Barri pozgarriak ziran! Baiña pozik aundiena izan zan Patxi eta bere lagunak Ziortza'ko Etxe eder onetan alkarte bat sortzen ebala entzun genduean.

Lan aundia egin dabe eta egiten diardue Patxi'k eta beronen lankideak etxe onetan eta uretik jarraitzen doguz curen lanak. Nozbeinka joaten gara bertara eurakaz alkar-izketa gozoak izatera.

Zer aztertuko dogun idaz-lan oneitan?

Etxea ta inguruko tokiak, eleizea eta ingurua, lekaideen bizi-erea, lekaide barrien itxaropena, eta abar.

Al dogun neurrian irudi batzukaz apaiduko doguz idaz lanak.

IZENA

Askok izan dira Zenarruza edo Ziortza izenak zer esan nai dauan adierazo nai izan dabenak, baiña oraindiño arazoa ez da argitu.

Idazki zarretan izena gaur esaten dan antzera agertzen da, aldakuntza batzuk dituala: Cenarruça, Zenarruza, Cenahurriça (au 1400n. urtean) Cenaurriça (au sarritan XVI gizaldian), Ceaurica (au etxearen ate-gaiñean) baiña XI, XIV, XV eta XVI gizaldietan gaur erabilten danaren antzeko izenak be agertzen dira. Gaur inguru aretan Zearrotza esaten dautsoe. Batzuk ba-diño zearro landara bat dala eta Zearrotza landari ori ugari dagoan tokia.

Kerexeta'k diñoanez, izen orrek ba-dauka zer-ikusia Cenarro eta Ecenarro'gaz. Enar ori otea edo olako landararen bat dala diño Mitxelena'k.

1909'an argitaratu zan Bizkai'ko Oroitetxeen Bazkunak argitaratzen eban aldizkarian Cen-arru-tza dala

jatorra esan eben eta adierazpena mendi-bitarte asko dagon lekua.

Azkenengo azalpen au atsegin jat, baiña nik be neurea agertuko dot: Zean aldapa dala uste dot. Esaterako, Zean-uri aldapan dagon ur-aldea, erderazko "cuenca" edo urak doazen bidea edo arloa. Arroa (Gipuzkoa'n Arrona) mendi txikia da. Tza atzizkiak ugaritasuna adierazten dau. Orrelan Zenarrutza auxa litzake: aldapan eta muño askoren artean dagoan tokia.

TOKIA

Ziortza Bizkai guztian dan tokirik ederrenetarikoa bat da. Lekaideak bakartadearen billa joten eben olako tokietara eta orrexegaitik gaur olakoa etxeak geienak tokirik ederrenetan dagoz.

Erdi-aroa ezker, Bizkai'ko toki eder onetan daukagu lekaide-etxe au eta erderaz "Colegiata" izena emon jako.

Izen onek gotzaiñik ez daukan eta abat baten ardurapean dagoan etxea esan nai dau. Etxe orretan kalonjeak edo kanoniguak dagoz, berez lekide ez diranak, baiña gotzain-eleizetan egiten diran antzeko eleizkizunak egiten dabezanak.

Bolibar'etik urrean dago toki au, Oiz mendiaren barrenetan eta Markiña'tik ez urrin.

Toki bereizi bat izan arren, lekaide-etxe onek lur-zati aundiak euki ebazan inguruetan.

NOIZKOA

Amargarren gizaldi inguruan sortu zan etxe au. 968n. urtean egindakoa zala eleizea diño. Eta asiera onetan, sarritan jazoten dan lez, kondaira edo leienda bat agertzen da: Urte orretan Andra Maria'ren Jasokunde egunean, Garai'ko Santa Lutzi'n (Gerrikaitz'en) eleiztarrak mezatan egozala arrano batek ango buru-azur bat artu eta ona ekarri ei eban eta emen jausten itzi. Alatz lez artu eben jazokizun ori eta buru-azurra egoan tokian eleizea egin eta inguruan lurperatu Santa Lutzi'tik ekarrita an egozan gorpuzkiñak. Ori baseleiza bat izango zan, ez besterik.

Arrano orren irudia agertzen da ainbat tokitan eta Ziortza'ko erriaren ikurrean.

Agiri baten lenengoz 1.082n. urtean agertzen da: Donemiliane'ko narrukian: Lope Iñigez'ek eta onen emazteak Muxika'ko Bingen Deunaren Eleizea emoten dautsoe Ziortzako Monastgiari Blasko Abatak izenpetzen dau agiria 1.379n. urtean Markina'ko Pedro abatak. au izan lenengo abata, aurreko abatak laikoak izan ziran au eleiz-gizona.

OLAZAR'tar Martin'ek

Oarra: Jakingarri asko Bizkai'ko Aurreki-Kutxaren "Ternas vizcainos" aldizkaritik artuak dira.